

Asia: VN/26120/2023-OM-100

Hallinnollisten seuraamusmaksujen määrääminen tietosuojalainsäädännön rikkomuksista julkissektorilla

Lausunnonantajan lausunto

1. Kommentit lakiehdotuksista:

Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, että esitysluonnoksen tavoitteet ovat sinänsä kannatettavia. Seuraamusmaksut voivat ideaalisesti toimia viranomaisten ja julkisoikeudellisten yhteisöjen tietosuoja terävöittävänä ja parantavana sekä rekisterinpitäjän oikeuksia ja vapauksia turvaavana osatekijänä. Seuraamusmaksujen määrääminen viranomaisille ja muille julkishallinnon toimijoille voi kuitenkin käytännössä osoittautua ongelmalliseksi, ja vaikeuttaa muun muassa talousarvioesitysten ja budjettien laadintaa tai toteutumista, lisätä hallinnollista kuormitusta ja pahimmillaan häiritä lakisääteisten tehtävien toteuttamista. Ei ole itsestään selvää, tuottaako esitys haluttuja positiivisia vaikutuksia. Seuraamusmaksujen määräämisen negatiivisia vaikutuksia voidaan pitää jossain määrin todennäköisempänä seurauksena. Negatiiviset vaikutukset voivat olla tosiasiaissa merkittäviä, vaikka esitysluonnoksessa on ne on pyritty minimoimaan.

Seuraamusmaksuihin liittyviä ongelmakohtia:

- Tietosuojaan liittyvää sääntelyä ei ole onnistuttu kaikilta osin yhteensovittamaan riittävästi muuhun relevanttiin lainsäädäntöön. Tämä aiheuttaa tilanteita, joissa rekisterinpitäjä joutuu suhteuttamaan osin jännitteisiä tietosuojaan liittyviä vaatimuksia ja velvoitteita muiden lakisääteisten velvollisuuksien toteuttamisen kanssa.

- Seuraamusmaksun määräämistä ja suorittamista voi vaikeuttaa rekisterinpitäjyyksissä esiintyvät epäselvyydet. Sääntelystä huolimatta henkilötietojen käsittelyssä on olemassa erityisen hankalia ja monimutkaisia kokonaisuuksia, joissa "sopimuksellinen" tai muuten "todettu" rekisterinpitäjyys ei välttämättä vastaa tosiasiallista rekisterinpitäjyyden tilaa tai rekisterinpitäjyyden toteutumista, eikä täten myöskään tosiasiallisia vastuita ja velvollisuuksia.

- Esitysluonnoksessa ei ole selvitetty riittävästi yhteisrekisterinpitäjyystilanteiden seuraamusmaksujen kohdentumista.

- Vaikka ehdotetut 500 000 ja 1 000 000 euroa ovat ehdotettuja enimmäismääriä, julkishallinnossa on monia toimijoita, joiden toiminnan kannalta alhaisempikin seuraamusmaksu voi aiheuttaa merkittäviä ongelmia.

- Ei ole selvää kykeneekö kiristyneessä ja sopeuttavassa taloustilanteessa julkishallinnon toimijat yleisesti selviytymään kirjanpitoyksiköllisesti mahdollisista seuraamusmaksuista. Seuraamusmaksun mahdollisuutta varten ei ole realistista varata erillistä menoerää talousarvioesityksissä tai toimintasuunnitelmissa.

- Seuraamusmaksut voivat vaikeuttaa ja vääristää valvovan viranomaisen päätöksiä maksuista, mikäli arvioinnissa joudutaan implisiittisesti harkitsemaan liikaa kohdeorganisaation tosiasiallista "maksukykyä".

Viranomaiset ja julkisoikeudelliset yhteisöt joutuvat noudattamaan henkilötietojen käsittelyssä tietosuoja-asetusta, tietosuojalakia ja muuta henkilötietoihin liittyvää erityissääntelyä. Voitaneen todeta, että rekisteröityjen oikeudet ja vapaudet toteutuvat Suomessa pääosin hyvin myös julkishallinnossa. Käytännössä tietosuojaan liittyvät periaatteet ja vaatimukset on välttämätöntä huomioida riittävällä tavalla jo nyt osana organisaatioiden prosesseja, menettelyitä tai toiminnan kehittämistä. Julkishallinnon toimijoilla on jo nykyisellään vahvoja intressejä ylläpitää ja kehittää organisaation tietosuojaa. Opetus- ja kulttuuriministeriö näkee, että seuraamusmaksujen määräämisen mahdollisuus ei toisi tilanteeseen sellaista merkittävää muutosta tai parannusta, joka olisi mahdollisiin vaikutuksiin liittyvien riskien arvoinen.

Opetus- ja kulttuuriministeriö ei kannata seuraamusmaksujen määräämistä viranomaisille ja julkishallinnon elimille.

2.1 Yleiset kommentit yksittäistä seuraamusmaksua koskevista vaikutuksista ja muista viranomaisvaikutuksista:

-

2.2 Tunnistattekko muita kuin esitysluonnoksessa käsiteltyjä tilanteita, joissa seuraamusmaksua ei olisi mahdollista kohdistaa rekisterinpitäjänä (tai henkilötietojen käsittelijänä) toimivan viranomaisen tai julkishallinnon elimen toimintamenoihin tai muutoin suoraan kyseiselle viranomaiselle tai julkishallinnon elimelle, ja mistä syystä se ei ole mahdollista?

-

2.3 Tunnistattekko oman budjetinne, määrärahojenne tai muun rahoituksenne käyttämisen valossa muita huomioitavia näkökohtia, joita voi liittyä yksittäiseen viranomaiselle tai julkishallinnon elimelle määrättävään seuraamusmaksuun?

-

2.4 Täydennysehdotukset ja kommentit tietoyhteiskuntavaikutuksia koskeviin arvioihin:

-

2.5 Muut kommentit ehdotetun sääntelyn vaikutuksista:

-

3. Muut huomiot (tai lausuntonne) esitysluonnoksesta:

-

Kraneis Samuli
Opetus- ja kulttuuriministeriö - OKM HAL